วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

ดนตรีประกอบพิธีกรรมเข้าทรง (โจลมม็วด) : กรณีศึกษาบ้านสองชั้น ตำบลสองชั้น อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

The Music Accompaniment of the Spirit Possession Ritual (JolMaMuad)

: A Case Study of the Ban-Song Chan Village in Song Chan Sub-District,

Krasang District, Buriram Province

กิตติภัทท์ ดงวัง [1]

ผศ.ดร.สุพจน์ ยุคลธรวงศ์ [2]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาบทเพลง โดยศึกษาบทเพลงประกอบพิธีกรรมเข้าทรง 2) ศึกษาเครื่องดนตรีและลักษณะการผสมวงดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมเข้าทรง 3) ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของดนตรีในพิธีกรรมเข้าทรงที่มีผลต่อการรักษาโรค ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. วัตถุประสงค์การบรรเลงจะใช้เพลงและพิธีกรรมการบรรเลง 3 รูปแบบคือ เพลงในพิธีกรรมขึ้นครูหรือบูชาครู เพลงในพิธีกรรมการเข้าทรง (พิธีกรรมชาวบ้าน) เพลงในพิธีกรรม การขับไล่ผีพราย และบทเพลงในช่วงของพิธีการหลักมี 6 เพลง ดังนี้ เพลงเชิดกลอง เพลงยัวปลึง เพลงจโดล เพลงเฮาตาซแร เพลงมม็วดแกวตา และเพลงจเรียง โอกาสที่ใช้บรรเลงมีขั้นตอนหลักๆ 3 ขั้นตอน คือ การบูชาครูหรือขึ้นครู การเชิญดวงวิญญาณและเรียกขวัญ และการขับไล่ผีพราย

---

[1] *ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*

[2] *ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

และพบรูปแบบโครงสร้างของบทเพลง 3 แบบคือ Iterative Form, Binary Form และ Rounded Binary Structure กลุ่มเสียงพบได้ 5-6 เสียง โดยมีช่วงเสียงกว้างสุดคือ G-G2, รูปลักษณ์ของทำนองพบ 5 รูปแบบ, ผิวพรรณพบได้ 2 ลักษณะ คือ Monophony, Idiomatic Heterophony มีการใช้กระสวนจังหวะในเพลงมากที่สุดคือ 18 รูปแบบ และน้อยที่สุด 6 รูปแบบ

2. ดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมคือ ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ปี่ซไล ตรัวกลาง (ซอ 2 สาย) แคนแปด กลองตะโพน กลองตุ้ม กลองกันตรึม ฉาบเล็กและฉิ่ง โดยมีระบบเสียงของเครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองส่วนใหญ่ใช้ 7 เสียง โดยมีระยะห่างระหว่างเสียงดังนี้ ระนาดเอก มีระบบเสียงลำดับที่ 1-6 คือ 287 22 224 320 10 และ 189 เซ็นต์ ฆ้องวงใหญ่ มีระบบเสียงลำดับที่ 1-6 คือ 47 296 197 158 63 และ 252 เซ็นต์ ปี่ซไล มีระบบเสียงลำดับที่ 1-6 คือ 140 262 95 171 189 และ 115 เซ็นต์ แคนแปด มีระบบเสียงลำดับที่ 1-6 คือ 152 33 287 204 229 และ 180 เซ็นต์ ตรัวกลางมีระบบเสียงลำดับที่ 1-6 คือ 210 185 65 239 175 และ221 เซ็นต์ และมีการผสมวงดนตรี คือ วงดนตรีปี่พาทย์เขมร วงตรัวกันตรึม และวงแคน

3. ความเชื่อในการสร้างงานดนตรีในพิธีกรรมเข้าทรงโดยในแต่ละช่วงของพิธีกรรมจะมีการใช้บทเพลงที่เกี่ยวกับความเชื่อในแบบของชาวเขมร จำนวน 6 บทเพลง เริ่มต้นจากบทเพลงสำหรับการขึ้นครูหรือบูชาครู จากนั้นเป็นบทเพลงสำหรับการเรียกขวัญ สำหรับเชิญดวงวิญญาณบรรพบุรุษ สำหรับเชิญเจ้าที่เจ้าทางที่ดูแลรักษาผืนนา สำหรับขับไล่ผีพราย และสำหรับรักษาผู้ป่วย ทั้งนี้เป็นความเชื่อซึ่งยากที่จะพิสูจน์ได้โดยหลักวิทยาศาสตร์

คำสำคัญ : ดนตรี พิธีกรรม พิธีกรรมเข้าทรง

Abstract

This research aims 1) to study the ritual music focusing on its objectives for performing, style of music used, occasions used, and melody composed (musical form analysis), 2) to study musical instruments used including their physical properties and musical ensembles and 3) to study the beliefs that ritual music is based upon. The research shows that

1. The objectives in which ritual music is performed vary in three different purposes including as the music for rituals paying homage to patron deities, as the music for Spirit Possession Ritual (JolMaMuad ritual, Folklore ritual) and as the music for ivory cutting rituals for elephants. During these rituals, there are six types of musical styles used including Cherd Klong song, Yua ProLung song, Ja Dol song, Hao Ta Sarae song, MaMuad KlewTa song and Ja Riang song. Ritual music is performed at three main occasions which are at the procedure of paying homage to patron deities, at the procedure of summoning spirits, and at the procedure for driving the devils out. There are three types of musical forms found in ritual music including Iterative Form, Binary Form, and Rounded Binary Structure, while there are 5-6 sound groups detected in ritual music, largest of which is G-G2. In addition, ritual music is also found to have 5 patterns of melody compositions, 2 types of texture which are Monophony and Idiomatic Heterophony, and 18 patterns of rhythmic structure contained in the largest case and 6 patterns in the smallest case.

2. The musical instruments used in ritual music include Ranad Ek (Xylophone), Khong Wong Yai (Bossed gong), Pi Salai (Double-reed oboe), Trua Klang (Two-string fiddle), Khaen Paad (Mouth organ), Taphon (Barrel drum), Glong Tum (Drum), Glong Kantrum (Single-headed drum) , Chab Lek (Small cymbals) and Ching (Finger cymbals). Prevailingly, the sound system of these musical instruments employ seven cents intervals structure in which Ranad Ek is performed Number 1-6 at 287, 22, 224, 320, 10 and 189 cents, Khong Wong Yai Number 1-6 at 47, 296, 197, 158, 63 and 252 cents, Pi Salai Number 1-6 at 140, 262, 95, 171, 189 and 115 cents,

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

Khaen Paad Number 1-6 at 152, 33, 287, 204, 229 and 180 cents, Trua Klang Number 1-6 at 210, 185, 65, 239, 175 and 221 cents. Musical ensembles found are Khmer Piphat ensemble, Trua Kantrum ensemble and Khaen ensemble.

3. The beliefs that Spirit Possession Ritual Music are based upon in each phrase of rituals are found to be inherited from Khmer civilization. There are six songs for this ritual. These songs started for paying homage their patron deities, and then for bringing back one's spirit, for summoning ancestral ghosts, for summoning rice field god, for casting the evils out and for curing the sick ones. These beliefs can, however, hardly be proven scientifically.

Key Words : Music, Ritual, Spirit Possession Ritual

บทนำ

ความรู้สึกเชื่อมั่น ศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่างๆ ว่าจะบันดาลให้เกิดสุขหรือทุกข์ได้ หากกระทำหรือปฏิบัติต่อความเชื่อในทางที่ถูกที่ควร ความสุขก็จะเกิดตามมา ในทางตรงกันข้าม หากกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือละเลย ความทุกข์ร้อนอาจจะเกิดขึ้นได้ ความเชื่อนั้นเป็นสิ่งที่มีการปรับเปลี่ยนตามความรู้สึกนึกคิดของยุคสมัย ดังที่พระยาอนุมานราชธนได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อถือของชนชาติไทยแต่ดั้งเดิมก็ไม่ต่างกับของชนชาติอื่นๆ กล่าวคือ มีความเชื่อถือสิ่งปกติมองไม่เห็นตัวแต่ถือหรือเข้าใจว่ามีฤทธิ์หรืออำนาจอยู่เหนือคนอาจบันดาลให้ดีให้ร้ายหรือให้คุณให้โทษได้ ความเชื่อถืออย่างนี้เรียกว่าลัทธิผีสางเทวดา (Animism) อันเป็นคติศาสนามาตั้งแต่ดั้งเดิมของมนุษย์ก่อนที่จะวิวัฒนาการมาเป็นคติศาสนาอันประณีตขึ้นในปัจจุบัน (อุดม เชยกีวงศ์. 2545 : 187)

ความเชื่อของชาวอีสานแต่เดิมนั้นก็เหมือนกับชนชาวไทยในท้องถิ่นอื่นๆ กล่าวคือ มีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นตัวตนโดยเข้าใจว่าสิ่งที่มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์มีอำนาจสามารถให้

ดีให้ร้ายแก่คนได้ ความเชื่อเช่นนี้เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับผีสางเทวดาเป็นความเชื่อที่ชาวอีสานได้สืบทอดต่อกันมาเป็นวัฒนธรรมแบบมุขปาฐะ (Oral Tradition) โดยเชื่อว่าผีสามารถนำความสุขหรือความทุกข์และให้ดีให้ร้ายแก่ตนเองรวมทั้งครอบครัวได้ จึงต้องประกอบพิธีกรรม เพื่อบวงสรวงต่อผีสางเทวดาและผีบรรพบุรุษเพื่อให้ผู้ป่วยหรือตนเองและครอบครัวนั้นมีความปลอดภัยหรือหายจากโรคภัยไข้เจ็บสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังเชื่อว่าผีนั้นสามารถขจัดปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บได้ จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านในภาคอีสานมีความเชื่อเรื่องภูตผีสางเทวดาและผีบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่นก่อให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ มากมาย ดังมีพิธีกรรมในท้องถิ่นต่างๆ ที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป

ในการรักษาคนป่วยด้วยพิธีกรรมของชาวบ้านในเขตอีสานใต้นั้นในแต่ละท้องถิ่นท้องที่จะเรียกไม่เหมือนกัน เช่น การรำผีฟ้า มม็วดแกวตา มม็วดแกมอ เล่นมม็วด บ็อ๋งบ็อ๋ด ขมอ๋จ ผีมอญ พีธีเข้ามอ หรือเข้าหมอ การบูชาผี การทรงผี ผีฟ้าเตาะเมอะ เป็นต้น บ้านสองชั้น ตำบลสองชั้น อำเภอกระสังจังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีการรักษาโรคเกี่ยวกับ พิธีกรรมประเภทนี้เช่นกันโดยเรียกพิธีกรรมประเภทนี้ว่า “การเข้าทรง” (เขียน ประสิทธิ์ศรี. 2551 : สัมภาษณ์)

จากการศึกษาพิธีกรรมในรอบปีของสังคมอีสานไม่พบว่ามีพิธีกรรมใดๆ ที่เป็นพิธีกรรมที่เซ่นบวงสรวงพระยาแถนโดยตรง แต่อาจจะมีพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องอยู่บ้าง เช่น การแห่บั้งไฟ การรำผีฟ้าผีแถน (รักษาโรค) ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าว ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นชัดแจ้งว่าเป็นการเซ่นสรวงเพื่อแสดงความขอบคุณที่คุ้มครองเภทภัยหรือวิงวอนให้คุ้มครองเภทภัยแก่สังคมมากนัก แต่จากความเชื่อที่ติดค้างอยู่ในกระแสความคิดของปัจเจกบุคคลชาวอีสานหรือการอ้างถึงพระยาแถนนั้นดูเหมือนว่าสังคมอีสานเคารพเกรงกลัวพระยาแถนเหมือนเทพเจ้าสำคัญที่สุดในสังคมนั้น (ธวัช ปุณโณทก. 2536 : 350-392)

บ้านสองชั้นเป็นหมู่บ้านที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ประกอบไปด้วยสามหมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 ส่วนใหญ่นั้นมีเชื้อสายเขมรและพูดภาษาเขมร โดยมีวัฒนธรรมประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะเด่นชัด เช่น พิธีกรรม

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

เข้าทรง หรืออาจเรียกอย่างหนึ่งว่า "โจลมม็วด" เหตุที่ผู้วิจัยได้เรียกชื่อว่าพิธีกรรมเข้าทรงนั้น กล่าวคือ ได้เรียกตามเจ้าของพิธีกรรมซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่ที่ 2 บ้านสองชั้น ตำบลสองชั้น อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งได้รักษาคนเจ็บป่วยมาเป็นเวลานานทั้งในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และจังหวัดนครราชสีมา ในการรักษานั้นจะใช้พิธีกรรมเข้าทรงในการรักษา รวมทั้งมีแบบแผนและขั้นตอนอย่างเคร่งครัดมีการผสมผสานวงดนตรีประกอบการแสดง ทั้งวงมโหรีเขมร และมีการใช้เครื่องดนตรีผสมผสานกันอันมีความแตกต่างกันในแต่ละขั้นตอน และมีลักษณะการบรรเลงในพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไป

โลกยุคปัจจุบันถึงแม้จะมีความเจริญรุ่งเรืองมากเมื่อเทียบกับระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ด้วยหลักทางเทคโนโลยีการสื่อสาร การคมนาคม และหลักวิทยาศาสตร์การแพทย์ในด้านการรักษาโรคแผนปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันวิธีการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมตามแบบฉบับของชาวอีสานใต้ก็เริ่มให้ความนิยมน้อยลงและค่อยๆ สูญหายไปตามกาลเวลา บทเพลงประกอบพิธีกรรมที่เป็นแบบฉบับของวัฒนธรรมเขมรค่อยๆ เลือนหายไปพร้อมๆ กับเหล่าบรรดาศิลปินนักดนตรีที่ไร้ผู้สืบทอดและบันทึกไว้ให้เป็นลายลักษณ์อักษร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในหัวข้อเรื่อง **"ดนตรีประกอบพิธีกรรมเข้าทรง : กรณีศึกษาบ้าน สองชั้น ตำบลสองชั้น อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์"** ทั้งนี้โดยมุ่งหวังที่จะทำการศึกษาและอนุรักษ์บทเพลงในขั้นพิธีการของพิธีกรรมเข้าทรงซึ่งเป็นศิลปะแขนงดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ที่ควรรักษาให้คงอยู่ รวมทั้งเป็นผลให้เกิดผลงานทางด้านวิชาการทั้งด้านชาติพันธุ์วรรณลักษณ์ (Ethnography) มานุษยวิทยา (Anthropology) มานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) และดุริยางควิทยา (Musicology) และเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทเพลงโดยศึกษาบทเพลงประกอบพิธีกรรมเข้าทรง
2. ศึกษาเครื่องดนตรีและลักษณะการผสมวงดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมเข้าทรง

3. ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของดนตรีในพิธีกรรมเข้าทรงที่มีผลต่อการรักษาโรค

การทบทวนวรรณกรรม

องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับดนตรีประกอบพิธีกรรมเข้าทรงทั้งในและต่างประเทศที่มีการทบทวนในงานวิจัยในครั้งนี้โดยครอบคุลมถึง

1. ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม โดยทั่วไป จากการศึกษาพบว่าพิธีกรรมของชาวอีสานที่มีความสำคัญในชีวิตโดยการนำความเชื่อจากศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ หรือผีสางนางไม้ เทวดา โชคชะตา และฤกษ์ยามมากำหนดเป็นพิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น แรกเกิดเพื่อให้เด็กปลอดภัยก็มีพิธีกล่าวคำผอกเด็ก เมื่อเปลี่ยนฐานะทางสังคม เช่น อุปสมบท แต่งงาน เป็นหัวหน้าครอบครัว เพื่อให้มีสิริมงคลแก่ชีวิตก็มีพิธีกรรมต่างๆ เช่น สู่ขวัญ ผูกแขน ปลูกบ้าน และขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อมีการเจ็บป่วยหรือลางร้ายต่างๆ ก็จะประกอบพิธีปัดรังควาน เช่น สะเดาะเคราะห์ (เสียเคราะห์) นวดข้าว แก้กรรม บูชาเทวดาเป็นที่พึ่งและเสวยดวงชะตา เมื่อตายแล้วก็มีพิธีศพและอุทิศส่วนกุศลแด่ดวงวิญญาณผู้ตาย ว่าจำเพาะข้อห้ามและข้อละเว้นต่างๆ โดยแก่นสารย่อมเป็นประสบการณ์สั่งสมของเผ่าพันธุ์ที่เคยประสบมาแล้ว บัญญัติให้ลูกหลานได้เข้าใจและรับรู้ ครั้นวิทยาศาสตร์เจริญขึ้นพิธีกรรมต่างๆ จะเปลี่ยนไปเพราะผู้ที่มีการศึกษาจะนำหลักวิทยาศาสตร์มาเป็นแนวทางพิจารณาความเชื่ออย่างมีเหตุผลขึ้น ในหนังสือก้อม (หนังสือพื้นบ้านสนุกสนาน) เป็นความรู้และแนวทางปฏิบัติในการทำนาและวิถีชีวิตของชาวอีสาน ประกอบด้วยพิธีกรรมต่างๆ เช่น ธรณีสาร ฟ้าไขประตูน้ำ วันแฮกไฮ่แฮกนา (วันแรกไร่แรกนา) วันแฮกของเลี้ยงผีตาแฮก สู่ขวัญข้าว และสู่ขวัญควาย เน้นไปยังเรื่องปัดรังควานจากที่ดินและลางร้ายจากบุคคล (ธรณีสาร) ในวันฟ้าไขประตูน้ำ ตอนกลางวันชาวบ้านจะเอาปุ๋ยไปใส่นา ตอนกลางคืนจะฟังเสียงฟ้าร้องทางทิศใดทิศหนึ่งจากทิศทั้งแปด แล้วทำนายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อพยากรณ์เกณฑ์น้ำฝน (ฟ้าไขประตูน้ำ) อธิบายพิธีกรรมในการทำนาเริ่มแต่การปลูกข้าวในแต่ละปี ฤกษ์ดีในตอนปลูกข้าว (สู่ขวัญข้าว) เรียกขวัญควายมาปลอบโยน (สู่ขวัญควาย) (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2544 : 45)

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

2. ดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ที่ใช้ในพิธีกรรมเข้าทรง จากการศึกษาพบว่าดนตรีพื้นบ้านอีสานและได้กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ที่ใช้ในพิธีกรรมเกี่ยวกับการเจ็บไข้ว่า ดนตรีเมื่อเวลาเจ็บไข้เรียกเป็นภาษาถิ่นสุรินทร์ว่า "ซือจับกรุนรเงีย" มีการเข้าทรงเรียกว่า "โจลมม็วด" (แม่มด) ผู้ที่เรียนมม็วดมีการสืบทอดต่อกันเป็นกิจจะลักษณะการเข้าทรงอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า "บ็อง บ๊อด" มีลักษณะเป็นแบบพญาแถนมาเข้าทรงคนถือธรรม หรือ "หมอธรรม" มีการฟ้อนรำมีพิธีบายศรีพาความเจ็บป่วยไข้ได้ป่วยออกจากร่างกาย ซึ่งเปรียบได้กับ "รำผีฟ้า" วงดนตรีประกอบเรือมมม็วด ถ้าเป็นวงใหญ่ ประกอบด้วย ซอ 1 คัน ปี่อ้อ 1 เลา ปี่ซไล 1 เลา กลองกันตรึม 2 ใบ กลองตะโพน 1 ใบ ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่ ถ้าเป็นวงเล็กประกอบด้วยซอ ปี่อ้อ กลองกันตรึม จริญ จันเรียง หรือ เจรียง (นักร้อง) 1 คน (คนตีกลองเป็นนักร้องด้วย) (เจริญชัย ชนไพโรจน์. 2526 : 77)

3. ดนตรีบำบัด จากการศึกษาพบว่าดนตรีบำบัด คือ การวางแผนใช้กิจกรรมทางดนตรีควบคุม ในกลุ่มของคนทุกวัยไม่ว่าจะเป็นวัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ เพื่อให้เกิดผลบรรลุในการรักษาโรคต่างๆ ที่เกิดมาจากความบกพร่องต่างๆ เช่น ความผิดปกติทางด้านอารมณ์ทางร่างกายและสติปัญญา (วิกิพีเดีย สารานุกรม. 2551) วิธีการรักษาโรคด้วยวิธีการทางการแพทย์แผนปัจจุบันนำมาใช้นี้ที่จริงแล้วชาวบ้าน เช่น พี่น้องทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ได้ใช้วิธีการเช่นนี้มานานแล้ว เป็นการรักษาโรคแบบความเชื่อของชาวบ้าน เช่น การรำผีฟ้า ซึ่งก็มีไม่น้อยที่คนไข้หายจากการป่วยไข้ เพราะผลมาจากความเชื่อทำให้เกิดกำลังใจในการต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเป็นหลักการทางจิตวิทยาอันหนึ่ง (ประทีป เล้ารัตนอารีย์. 2544)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานพิธีกรรมเข้าทรงที่ตีพิมพ์ในต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่าเรื่องเกี่ยวกับการสืบค้นการบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของประเทศสยามในเอกสารของชาวตะวันตกในระหว่างช่วงปี ค.ศ.1505-1932 หรือปี พ.ศ. 2048-2475 (A History of Siamese Music Reconstructed from Western Documents, 1505-1932) พบว่าในช่วงปี ค.ศ. 1884 มีมิชชันนารีชาวอเมริกัน ชื่อ D. Bradley ได้บันทึก

ไว้ในเรื่อง ขนบธรรมเนียมปฏิบัติของชาวสยามสำหรับการกระทำของผู้ใกล้ถึงความตายและผู้ที่ตายแล้ว โดยได้กล่าวถึงพิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาคนป่วยมีใจความว่า พิธีกรรมการรักษาคนป่วยที่คิดว่าเกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติหรือเกิดจากผี ปีศาจ มารต่างๆ นั้น พิธีกรรมโดยส่วนใหญ่จะเป็นการเสี่ยงโชค การดื่มกิน การเต้นรำ การกระโดด โลดเต้นต่างๆ เป็นต้น ในพิธีกรรมจะมีผลไม้และสัตว์ที่ตายแล้วนำมาบูชาผี หรือปีศาจเพื่อขมาลาโทษที่ได้กระทำล่วงเกินไป และผู้ที่กระทำพิธีกรรมนั้นจะเป็นผู้หญิงสูงอายุและมีความรู้ในด้านพิธีกรรมเป็นพิเศษ ในการทำพิธีกรรมนั้นจะต้องถือวันนักขัตฤกษ์หรือฤกษ์งามยามดีเป็นหลัก และในระหว่างพิธีกรรมนั้นจะมีการร้องและการเต้นรำโดยหญิงสาวบริสุทธิ์ไปตลอดทั้งพิธีกรรม (Miller and Chonpairot. 1994 : 267)

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับงานพิธีกรรมต่างๆ แล้วนั้นจึงได้เห็นความสำคัญกับงานดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมอยู่ 3 ประการคือ ประการที่ 1 ในด้านงานดนตรีคือตัวบทเพลงที่เป็นแบบเฉพาะที่ตามท้องถิ่นหรือชาติพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการนำตัวดนตรีเหล่านี้มาสู่งานด้านวิชาการดนตรีต่อไป ประการที่ 2 เพื่อการอนุรักษ์งานดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมเข้าทรงให้คงอยู่ต่อไป ประการที่ 3 ในด้านการศึกษาโดยเน้นในเรื่องมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) ดุริยางควิทยา (Musicology) และชาติพันธุ์วรรณลักษณ์ (Ethnography) เป็นหลัก ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะทำการศึกษาวิจัยหัวข้อเรื่อง ดนตรีประกอบพิธีกรรมเข้าทรง : กรณีศึกษา บ้านสองชั้น ตำบลสองชั้น อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicological Research) โดยเน้นด้านมานุษยวิทยาและดุริยางควิทยารวมทั้งชาติพันธุ์วรรณลักษณ์ (Ethnography) โดยการศึกษาภาคสนามใช้ระบบการสังเกต สัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูล ตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลการถอดเสียง ดนตรีเป็นลายลักษณ์ สรุปผล และการนำเสนอผลงานวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนต่างๆ ในการศึกษาดังต่อไปนี้

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

1. ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร ตำรา รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับพิธีกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในแถบอีสานใต้ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในพิธีกรรมแต่ละประเภทที่มีความเกี่ยวข้องกับบทเพลงและดนตรี

2. การศึกษาวิจัยและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551– เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2552 โดย

2.1 ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เคยรักษาโรคตามแบบพิธีกรรมการรักษาของชาวเขมรในแถบอีสานใต้ ติดต่อประสานงานกับญาติสนิทของผู้ทำพิธีกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีและเพื่อเป็นการสืบสานต่อกับผู้ทำพิธีกรรม ติดต่อล่ามที่พูดภาษาเขมรทำหนังสือขอคำปรึกษาในด้านข้อมูลเบื้องต้นจากกลุ่มบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญหรือนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมเข้าทรง รวมทั้งสัมภาษณ์นักดนตรีที่บรรเลงในพิธีกรรมเข้าทรงในพื้นที่กรณีศึกษา

2.2 ผู้วิจัยใช้การสังเกต ผู้วิจัยได้ใช้ชีวิตและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชาวบ้านในท้องถิ่นและมีการสอบถามเมื่อผู้ทำวิจัยสงสัยในเรื่องราวหรือประเด็นที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรมนั้นๆ โดยผู้วิจัยใช้หลักการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) ผู้วิจัยจะเฝ้าสังเกตดูกิจกรรมต่างๆ โดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ เพราะถือว่าเป็นการรบกวนต่อผู้ถูกสังเกต เช่น สังเกตนักดนตรีขณะบรรเลงบทเพลง สังเกตพิธีกรรมการเข้าทรง และสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของชาวบ้านและเครือญาติของผู้ป่วยที่ทำการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมเข้าทรง

3. เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ มาเรียบร้อยแล้วนั้น จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการจำแนกเรื่องราวตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง แยกประเภทข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่ามีความครบถ้วนในเนื้อหาหรือไม่ หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้วางไว้อย่างละเอียดรอบคอบ

4. การนำเสนอผลงานวิจัยใช้วิธีการเขียนแบบพรรณนาและชาติพันธุ์วรรณลักษณ์ (Ethnography) โดยการถ่ายทอดเสียงดนตรีที่ได้จากการบันทึกภาคสนามให้เป็นตัวโน้ต ทั้งนี้เพื่อเป็นการนำเสนอผลงานการวิจัยใน

เชิงวิเคราะห์เสียงของดนตรีที่ได้จากการบันทึกภาคสนามให้เป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งนำเสนอบทความทางวิชาการโดยการตีพิมพ์ลงในหนังสือหรือวารสารวิชาการซึ่งเป็นผลงานที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อให้ผลงานการวิจัยได้ถูกรับรู้และเข้าใจในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. บทเพลงประกอบพิธีกรรมเข้าทรงนั้นมีบทเพลงที่บรรเลงตามโอกาสในช่วงพิธีการต่างๆ พบได้ 3 ช่วงใหญ่ๆ คือ พิธีกรรมขึ้นครูหรือบูชาครู พิธีกรรมการเข้าทรง และพิธีกรรมการขับไล่ผีพราย โดยมีบทเพลงประกอบพิธีกรรม ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 เพลงในพิธีกรรมขึ้นครูหรือบูชาครู (วงมโหรีเขมร) ใช้บทเพลงเชิดกลอง

ประการที่ 2 เพลงในพิธีกรรมการเข้าทรง โดยแยกย่อยออกได้เป็นการเข้าทรงเกี่ยวกับพิธีกรรมเข้าทรง ใช้บทเพลงยัวปลึงเกี่ยวกับการเรียกขวัญ (วงมโหรีเขมร) บทเพลงจโดลเกี่ยวกับการเชิญดวงวิญญาณและบทเพลงเพลงเฮาตาซแร สำหรับเชิญเจ้าที่เจ้าทางดูแล ผีนนา (วงตรัวกันตรึม)

ประการที่ 3 เพลงในพิธีกรรมการตัดพรายหรือขับไล่ผีพราย (วงตรัวกันตรึมและวงแคน) ใช้บทเพลงมม็วดแกวตาและบทเพลงจเรียงสำหรับการรักษาโรค มีการผสมผสานวงดนตรีประกอบการแสดงทั้งวงตรัว (ซอ) กันตรึม และวงแคน

2. มีการใช้เครื่องดนตรีผสมผสานกันโดยมีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การผสมวงดนตรีมโหรีเขมร หมู่เครื่องปี่พาทย์ ได้แก่ ฆ้องวง (ฆ้องวงใหญ่) ใช้เป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนองหลัก ระนาดเอก หมู่เครื่องปี่ ได้แก่ ปี่ซไล ซึ่งเมื่อก่อนใช้ปี่ไฉน แต่ปัจจุบันหาได้ยาก จึงใช้ปี่ซไลหรือปี่ใน แทนหมู่เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ลองตุ้ม 2 ใบ ซึ่งเป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่แต่ขนาดไม่เท่ากลองทัดนิยมใช้และบรรเลงในวงตุ้มโมงในแถบอีสานใต้ ฉิ่ง 1 คู่ และฉาบเล็ก 1 คู่

ประการที่ 2 การผสมวงดนตรีวงตรัวกันตรึม เครื่องดนตรีของวงตรัวกันตรึมเป็นการผสมวงดนตรีอย่างง่ายๆ ตามแบบของดนตรีชาวบ้านและมีเครื่องดนตรีดังนี้เครื่องดนตรี

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

ดำเนินทำนอง ได้แก่ ตรัว หรือซอ จะใช้ตรัวกลางในการบรรเลง เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองกันตรึม 2 ใบ

ประการที่ 3 วงแคน โดยใช้แคนแปด กลองกันตรึม 2 ใบ ฉิ่ง และฉาบเล็ก ผสมวงดนตรีอย่างง่ายๆ ตามแบบของดนตรีชาวบ้าน และมีเครื่องดนตรีดังนี้ เครื่องดนตรีดำเนินทำนอง ได้แก่ แคน หรือปี่ จะใช้แคนแปดในการบรรเลง เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองกันตรึม 2 ใบ เป็นกลองพื้นบ้านของชาวอีสานใต้ ใช้ตีสลับเสียงสูงต่ำ

ภาพประกอบ 1 วงปี่พาทย์เขมร

ภาพประกอบ 2 วงตรัว (ซอ) กันตรึม

ภาพประกอบ 3 วงแคน

2.1 ระบบเสียงของเครื่องดนตรีในการศึกษาวิจัยเรื่อง ดนตรีประกอบพิธีกรรมเข้าทรง : กรณีศึกษาบ้านสองชั้น ตำบลสองชั้น อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีการใช้เครื่องดนตรีที่หลากหลาย การวัดระบบเสียงเครื่องดนตรีมีการวัดเฉพาะเครื่องดนตรีดำเนินทำนองเท่านั้น จากการศึกษาพบว่าเครื่องดนตรีดำเนินทำนองที่พบในงานวิจัย ได้แก่ ระนาด ฆ้องวงใหญ่ ปี่ซไล ตรัว (ซอ) และแคนแปด และในการวัดระดับเสียงนั้น ผู้วิจัยได้ใช้หลักการและทฤษฎีการวัดระยะห่างของเสียงในระบบเซนต์ของอาเล็กซานเดอร์ เจ เอลลิส (Alexander J Ellis) ตามหลักการวัดระบบเสียงที่ ชัชวาลย์ อ่อนละมุน ได้อ้างถึงและได้ใช้วัดระบบเสียงเครื่องดนตรีในงานวิจัยเรื่องดนตรีในพิธีกรรมมะม็วดของหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านทุ่งใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ (ชัชวาล อ่อนละมุล. 2549 : 15) โดยแบ่ง 1 ช่วงทบ (Octave) ออกเป็น 12 เสียงเท่าๆ กัน และแต่ละเสียงนั้นจะมีระยะห่างของเสียงเท่ากับ 100 เซ็นต์ ดังนี้

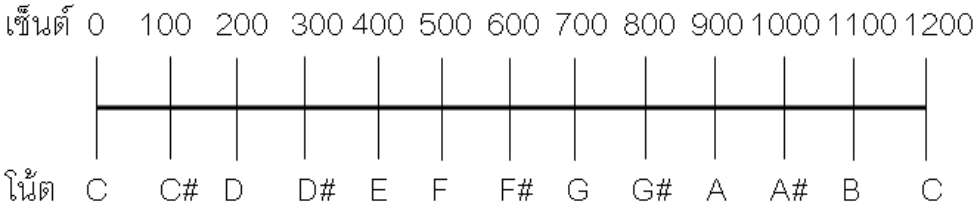

ภาพประกอบ 4 แสดงระยะห่างของเสียงตามระบบเซนต์ ของ อาเล็กซานเดอร์ เจ เอลลิส (Alexander J Ellis)

จากการศึกษาพบว่าเครื่องดนตรีดำเนินทำนองที่พบในงานวิจัย ได้แก่ ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ปี่ซไล ตรัว (ซอ) และแคนแปด มีระบบเสียงและระยะห่างของเสียงดังภาพตามลำดับ

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

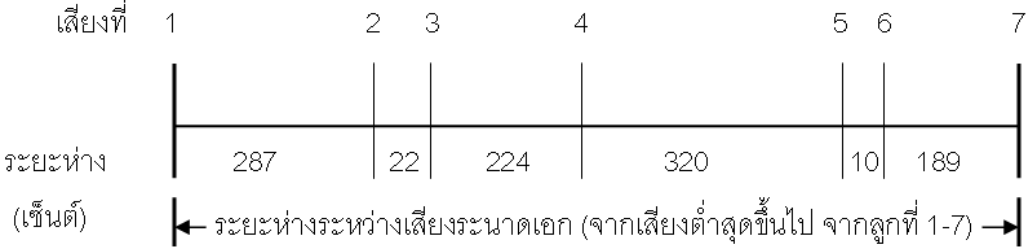

ภาพประกอบ 5 ระยะห่างระหว่างเสียงระนาดเอก
(จากเสียงต่ำสุดขึ้นไป จากลูกที่ 1-7)

ภาพประกอบ 6 ระยะห่างระหว่างเสียงฆ้องวงใหญ่
(จากเสียงต่ำสุดขึ้นไป จากลูกที่ 1-7)

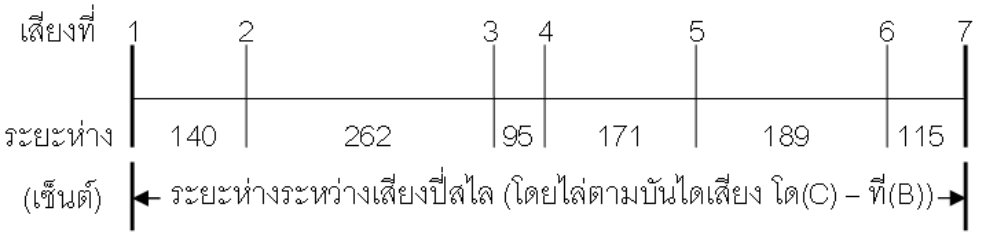

ภาพประกอบ 7 ระยะห่างระหว่างเสียงปี่ซไล
(โดยไล่ตามบันไดเสียง โด(C) – ที(B))

ภาพประกอบ 8 ระยะห่างระหว่างเสียงตรัวกลาง (โดยไล่ตามบันไดเสียง โด(C) – ที(B))

ภาพประกอบ 9 ระยะห่างระหว่างเสียงแคนแปด (โดยไล่ตามบันไดเสียง โด(C) – ที(B))

จากภาพระบบเสียงของเครื่องดนตรี แต่ละชิ้นให้ระบบเสียงหรือมีระยะห่างที่แตกต่างจากระบบเสียงของดนตรีตะวันตกซึ่งเห็นได้จากภาพประกอบ 4 ดังนั้น ระบบเสียงของดนตรีพื้นเมืองที่ปรากฏจึงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนและสามารถรับรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งได้โดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ

3. บทบาทหน้าที่ของงานดนตรีในพิธีกรรม พบว่าบทเพลงในการศึกษาวิจัยใช้บทเพลงจำนวน 6 เพลง ดังนี้ เพลงลำดับที่หนึ่ง เพลงเชิดกลอง เป็นเพลงที่ใช้สำหรับการขึ้นครูหรือบูชาครูดนตรีและเป็นลักษณะของการโหมโรง คือเป็นการไหว้ครูและบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์รวมไปถึงเป็นการบอกกล่าวให้ผู้คนหรือชาวบ้านได้รับรู้ว่ามีการแสดงดนตรี โดยเสียงกลองจะเป็นจุดเด่นทั้งนี้ในสมัยโบราณเสียงกลองก็มีการใช้เป็นอาณัติสัญญาณเพื่อการบอกกล่าวหรือเรียกประชุมรวมทั้งใช้ใน

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

การศึกด้วย เพลงลำดับที่สอง เพลงยัวปลึง เป็นเพลงที่ใช้สำหรับการเรียกขวัญหรือการผูกแขน โดยเป็นบทเพลงในช่วงของพิธีการเข้าทรง กล่าวคือ เป็นช่วงของพิธีการในขั้นที่ 2 ต่อจากพิธีการการขึ้นครูหรือบูชาครู เพลงลำดับที่สาม เพลงจโดล เป็นบทเพลงที่ใช้เกี่ยวกับการเชิญดวงวิญญาณผู้ที่ล่วงลับไปแล้วหรือบรรพบุรุษ (ปู่ ย่า ตา ทวด) มาเข้าร่างทรง เพลงจโดลเป็นบทเพลงในช่วงของพิธีการเข้าทรงเกี่ยวกับพิธีกรรมชาวบ้าน ซึ่งเกี่ยวกับการเชิญดวงวิญญาณและการขึ้นครู ในช่วงนี้จะมีการเชิญดวงวิญญาณก่อน เมื่อดวงวิญญาณ (ปู่ ย่า ตา ทวด) มาเข้าทรงแล้ว ก็จะมีการขึ้นครูหรือไหว้ครูก่อน จากนั้นจึงมีการดู (ดูหมอ) ว่าได้มีการกระทำผิดครูหรือกระทำผิดประเพณีอะไรบ้าง เพลงลำดับที่สี่ เพลงเฮาตาซแร เป็นบทเพลงที่ใช้เกี่ยวกับการเชิญเจ้าที่เจ้าทางที่อยู่ตามท้องไร่ท้องนาของตน เพลงเฮาตาซแรจึงเป็นบทเพลงในช่วงของพิธีกรรมการเข้าทรง ซึ่งในพิธีกรรมของชาวบ้านนั้นจะมีอยู่ 2 ช่วงคือ เกี่ยวกับการเชิญดวงวิญญาณและการขึ้นครูและเกี่ยวกับการเข้าทรงเจ้าบ้าน เพลงลำดับที่ห้า เพลงมม็วดแกวตา เป็นบทเพลงที่ใช้เกี่ยวกับการตัดพรายหรือการไล่วิญญาณที่ชั่วร้ายหรือผีพรายที่มาอยู่กับเนื้อตัวคนป่วยและอยู่ในบริเวณบ้านเรือนของคนป่วยหรือตามท้องไร่ท้องนาออกไป ซึ่งเป็นการบรรเลงในช่วงพิธีกรรมการตัดพรายเป็นเพลงแรก เพลงลำดับที่หก เพลงจเรียง เป็นบทเพลงที่ใช้เกี่ยวกับการเข้าครูใหญ่ คือผู้ที่ทำพิธีการหรือเรียกว่า บ็องบ็อด โดยใช้ดอกไม้สีขาวในพิธีกรรมช่วงนี้โดยสรุปเหตุการณ์และวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ หรือการรักษาโรคหรือการบำบัดทั้งหมดก่อน จากนั้นก็จะเป็นการตัดพราย (ไล่ผีพราย) ของคนป่วยที่มารักษา โดยเพลงจะเรียงเป็นบทเพลงในช่วงของพิธีกรรมการตัดพราย ซึ่งเป็นพิธีการในช่วงสุดท้ายของพิธีกรรมเข้าทรง ซึ่งจากนั้นก็จะเป็นการละเล่นของชาวบ้านในลำดับต่อไป

ภาพประกอบ 10 ผีตานาเข้าทรงเจ้าบ้าน

การอภิปรายผล

ดนตรีประกอบพิธีกรรมเข้าทรง : กรณีศึกษา บ้านสองชั้น ตำบลสองชั้น อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พิธีกรรมชนิดนี้ ถือว่าเป็นวิธีการทางจิตวิทยาอย่างหนึ่ง เป็นการรักษาด้วยดนตรีและความเชื่อควบคู่กันไป เป็นพิธีกรรมที่ไม่เพียงแต่จะใช้กันในภูมิภาคอีสานในภูมิภาคอื่นๆ ของไทยก็ใช้เช่นกันแต่อาจเรียกชื่อตามบริบทภูมิภาคนั้นๆ พิธีกรรมเข้าทรง ของชาวกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ผู้ประกอบพิธี ซึ่งเรียกว่า บองบ็อด และเหล่านักดนตรีส่วนใหญ่นั้นจะเป็นชาวกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ซึ่งมีวิธีการรักษาโรคด้วยศาสตร์แห่งคาถาอาคมและ การกล่อมเกลา ซึ่งถือว่าเป็นศาสตร์แห่งดนตรีบำบัด และวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี ได้ให้ความหมายของดนตรีบำบัดไว้ว่าเป็นการใช้ดนตรีควบคุมและรักษาโรคต่างๆ เช่น ความผิดปกติทางด้านอารมณ์และร่างกายรวมทั้งสติปัญญา (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2551) โดยประทีป เล้ารัตนอารีย์ ได้ให้ความหมายในทางเดียวกันว่าการรักษาเช่นนี้เป็นการรักษาโรคโดยใช้หลักการทางจิตวิทยาอันหนึ่ง (ประทีป เล้ารัตนอารีย์. 2544)

ดนตรีมีความสำคัญต่อพิธีกรรมมาก ดังเห็นได้ในช่วงของพิธีการต่างๆ ซึ่งผู้กระทำพิธีจะเป็นผู้สื่อกับนักดนตรีว่าแต่ละช่วงหรือแต่ละสถานการณ์นั้นควรเล่นหรือบรรเลงเพลงอะไร ซึ่งผู้กระทำพิธีจะเป็นผู้กำหนดวิธีการรักษาโรคโดยใช้พิธีกรรมเข้าทรงยังคงใช้กันในปัจจุบัน เป็นที่นิยมกันในยามสุดท้ายของที่พึ่งแห่งการรักษาตามหลักความเชื่อของชาวเขมร ความสัมพันธ์ในด้านความเชื่อกับดนตรีสามารถนำมาผสมผสานกันได้อย่างลงตัว เห็นได้จากในช่วงแรกของพิธีกรรมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้เพลงเชิดกลองเป็นสื่อในพิธีกรรมซึ่งไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดม เชยกีวงศ์ โดยกล่าวว่าความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นและเข้าใจว่ามีอำนาจเหนือคน รวมทั้งอาจบันดาลให้ดีให้ร้ายหรือให้คุณให้โทษได้ (อุดม เชยกีวงศ์. 2545 : 187) ในพิธีกรรมช่วงนี้ในบทเพลงเชิดกลองเป็นสื่อในการเคารพกราบไหว้บูชา การเรียกขวัญก็เป็นอีกช่วงหนึ่งของพิธีกรรมที่จะขาดไม่ได้ เพลงยัวปลึงกับเพลงเฮาตาซแรเป็น

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

ตัวแทนในการสื่อถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์และขอให้เจ้าที่เจ้าทางที่สถิตอยู่ตามท้องไร่ท้องนา เพื่อมาปกปักรักษาให้ปลอดภัยจากโรคร้าย โดยการเรียกขวัญหรือสู่ขวัญนี้ เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการกระทำเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต พิธีกรรมเช่นนี้ได้อยู่ในวิถีชีวิตของชาวอีสานมาแต่โบราณแล้ว (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2544 : 78) โดยเฉพาะพิธีกรรมเข้าทรงในช่วงนี้ใช้ในช่วงพิธีกรรมจะเป็นการผูกแขนผู้ป่วยที่ทำการรักษาโรค และถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวบ้านซึ่งร่วมพิธีกรรมด้วย การรักษาโรคด้วยพิธีกรรมเช่นนี้ได้มีมาตั้งแต่โบราณแล้ว ดังเห็นได้จากเอกสารของชาวตะวันตกที่เดินทางเข้ามาในประเทศสยามตั้งแต่สมัยอยุธยาเรื่อยมาในช่วง พ.ศ. 2048-2475 จากการศึกษาของ ศาสตราจารย์ ดร.เทอร์รี มิลเลอร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์ ซึ่งเป็นเอกสารที่ตีพิมพ์เป็นภาษาต่างประเทศ พบตอนหนึ่งว่ามีการเต้นรำ การดื่มกิน การบูชาผี เพื่อขอขมาลาโทษที่ได้กระทำล่วงเกินไป และผู้กระทำพิธีเป็นผู้หญิงสูงอายุโดยมีความรู้ในพิธีกรรมเป็นพิเศษ (Miller and Chonpairot. 1994) ซึ่งมาสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมเข้าทรงนี้โดยผู้กระทำพิธีก็เป็นผู้หญิงสูงอายุและมีความรู้ในพิธีกรรมเช่นเดียวกับสมัยโบราณ ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมเข้าทรงนี้เป็นพิธีกรรมที่มีการรักษามาแต่โบราณอย่างน้อยก็สมัยอยุธยา

ในด้านเครื่องดนตรีที่เห็นได้ชัดเจน คือการผสมวงดนตรีโดยตรัว (ซอ) ปีซไล และ กลองกันตรึม เป็นลักษณะเช่นเดียวกับงานวิจัยที่อาจารย์เจริญชัย ชนไพโรจน์ ที่ได้ศึกษาไว้ในช่วงปี พ.ศ. 2526 โดยในพิธีกรรมกล่าวเอาไว้ว่ามีการเข้าทรงอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า บ็อง บ๊อด ซึ่งเป็นลักษณะแบบพญาแถนมาเข้าทรง คนถือธรรมหรือหมอธรรม มีการฟ้อนรำบายศรีพาความเจ็บป่วยไข้ออกจากร่าง (เจริญชัย ชนไพโรจน์. 2526 : 77) ซึ่งสอดคล้องกับพิธีกรรมการตัดพรายที่ผู้วิจัยได้ศึกษา และการผสมวงดนตรีก็มีลักษณะเช่นเดียวกันคือใช้ วงตรัวกันตรึม ถึงแม้ในปัจจุบันพิธีกรรมเข้าทรงจะได้ความนิยมน้อยลง และค่อยๆ สูญหายไปตามกาลเวลา เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจและหาคนสืบต่อ

ได้ยาก อย่างไรก็ดีผู้วิจัยเชื่อว่าพิธีกรรมนี้จะยังคงอยู่ไปอีกนานและวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับดนตรีประกอบพิธีกรรมเข้าทรง มีการถ่ายทอดดนตรีที่อยู่ในรูปแบบของเสียงให้เป็นสัญลักษณ์ด้วยระบบโน้ตสากล รวมไปถึงมีการนำเอาเรื่องราวและบทเพลงมาตีพิมพ์เผยแพร่ สู่สาธารณชนอีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

เขียน ประสิทธิ์ศรี. ดนตรีพิธีกรรมการเข้าทรง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551.

เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2526). **ดนตรีพื้นบ้านอีสาน (เอกสารประกอบคำสอน).** มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชัชวาลย์ อ่อนละมุล. (2549). **ดนตรีในพิธีกรรมมะม็วดของหมู่บ้านวัฒนธรรม บ้านทุ่งใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธวัช ปุณโณทก. (2536). **ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน (วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประทีป เล้ารัตนอารีย์. (2544). **ดุริยศิลป์ : MUSIC (ดนตรีมีคุณทุกอย่างไป)**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ดนตรีบำบัด. (2551). [ออนไลน์]. http://www.wikipedia.org. 9 ธันวาคม 2551.

อุดม เชยกีวงศ์. (2545). **ประเพณี พิธีกรรม ท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 : มกราคม - มิถุนายน 2553 ISSN 1906 - 7062

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). **ภูมิปัญญาอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่ง.

Miller, T. E. & Chonpairot, J. (1994). CROSSROADS An Interdisciplinary Journal of Southeast Asian Studies (Volume 8, Number 2). **A History of Siamese Music Reconstructed from Western Documents, 1505-1932**. Illinois : Center for Southeast Asian Studies, Northern Illinois University.